

هەولئى خۆكۆگردنەوہى عەرەبى سوننە لە عىراق

14-12-2021

نووسەرەگان

ناوہندى لىكۆلینەوہى رووداو

كورتە : بەگۆرپىنى ژمارەى كورسىيەگانى ھاوپەيمانى عەزم لە 14 كورسى بۆ 32 كورسى پەرلەمانى. نەخشەى
سىياسى عەرەبى سوننە بۆ خوولى پىنجەمى پەرلەمانى عىراق گۆرانىكى گەورەى بەسەردا ھات. ئىستا لەبرى
كۆمەلئىك وردە ھىز و لىستى بچووك؛ تەنيا دوو جەمسەر لە گۆرەپانەكەدان

بەگۆرپىنى ژمارەى كورسىيەكانى ھاوپەيمانى عەزم لە 14 كورسى بۆ 32 كورسى پەرلەمانى. نەخشەى سياسى عەرەبى سوننە بۆ خوولى پىنجەمى پەرلەمانى عىراق گۆرپانىكى گەورەى بەسەردا ھات. ئىستا لەبرى كۆمەلەىك وردە ھىز و لىستى بچووك؛ تەنيا دوو جەمسەر لە گۆرپەپانەكەدان: ھاوپەيمانى تەقەدومى، محەممەد حەلبووسى، سەرۆكى پىشوو پەرلەمان كە بە 37 كورسىيەو بەكەمى سوننەكان و دووھى عىراقە، لەگەل ھاوپەيمانى عەزمى خەمىس خەنجەر، كە پىپوایە لەرۆژانى داھاتوودا ژمارەى كورسىيەكانى رىكابەرەكەى تىدەپەرپىنى و بۆ نىكەى 40 كورسى بەرز دەبىتەو. ئەویش پاش ئەوھى لىستەكانى ئەبومازن لە سەلاحەدىن، عەرەبى كەركوك، ھەندى پەرلەمانتارى ئەلەقدى فالج فەبىياز و كوتلەى حەسم چوونە رىزەكانىيەو. لەبەرئەوھى ھەردوو ھاوپەيمانىيە سونىيەكە ھاتوونەتە ئاستىكى نىك لە ژمارەى كورسى و ژمارەى دەنگ و لەخۆگرتنى كەسايەتى كارىگەر، جىاوازيەكەيان بۆ يەكلاردنەوھى پۆست و بەركەوتەكانى پىكھاتەى عەرەبى سوننە بايەخى زۆرى نەماو و لەوانەيە ئەمەش پالىان بەدات تاوھكو زياتر ھەولى سازان و پىكھاتن بەدن.

لەپاستىدا، خۆكۆردنەوھى عەرەبى سوننە كە ھاندەرەكەى ھەولى دروستكردنى كارىگەرى و گەورەكردنى لىستەكانە لە سەردەمىدا مۆدى بانگەشەى حكومەتى زۆرىنەيە لەگەل نىوانگى دەروو و گوشارى جەماوەرەكەيان، كە بەروائەت ھەنگاوى باشى بىرپو، لە دەروو ئەنقەرە پىشتىوانى زۆرى دەكات و لەسەر ئاستى سەرۆكايەتى كۆمار ئامادەى دەربىرپو گەرنەتى پابەندى لایەنەكانى رىكەوتنەكەى بەكات. ھەوليريش دەركاى والاكردوو بۆ يارمەتيدان لىستەكانىيەو، لەچەند رۆژى رابردووشدا لە پەراويزى دىدارى بارزانى و سەرۆكايەتى ھەرىمدا لە گەتوگۆى كراوھدا بوون، بەلام ھىشتا ئەم پىرۆسەبە زۆر مسۆگەر و

يەكلابى نىيە، ئەویش بەھۆى ئەو ئالۆزى و كۆسپانەى لە 18 سالى رابردوودا بۆ ئەم پىكھاتەبە دروستبوون، يەككە لە كىشەكانى عەرەبى سوننە، نەبوونى رىبەر و سياسەتفانى گۆنلەر كە بتوانى زۆرىنە كۆبكاتەو، ئەمەش بە كورسى پەرلەمان، سياسى و وەزىرى رىبوار دروست نابىت. لەچوار خوولى رابردووشدا چەند كەسايەتییەك شۆفىرى پاسى گەبىشتنى سوننەكان بوون بۆ دامەزراوھ بالاكانى بەغدا كە ئىستا كارىگەرىيەكى ئەوتۆيان لە گۆرپەپانەكەدا نەماو وەك: عەدنان دلیمى. خەلەف علەيان و ھاشمى.

ھەردوو جەمسەرە نوپەكەى عەرەبى سوننە (حەلبووسى - خەنجەر) لەسەر كۆمەلەىك داواكارى و بنەما پىكھاتوون، بەلام ھىشتا ماوانە رووبەرووى "شەيتانى وردەكارى" بىنەو، لەلایەك پىكھاتەكانى ھاوپەيمانىيەكەيان فرەجۆر و جەنجال، لە لایەكەى دىكەش ھىشتا نەچوونەتە ناو گەتوگۆى ورد و جىددى لەبارەى پۆست و بەركەوتەكان، چونكە ھىشتا خۆيان لە گۆرپانكارىدان و بەرامبەرەكانىشيان كە شىعەكان و خاوەن خاوانى پىكھىنانى حكومەتن لە بازەنەكى نارووندا دەخولنەو. پىشتىریش عەزم لە (بەرەى ھاوئاهەنگى شىعە) وە نىكبوون و حەلبووسى مەبلى سەدرى ھەبوو، بەلام ھۆشدارى ئىران و ھەستىارى قۆناخەكە نەيھىشت ھىچ لایەكيان بچنە يەككە لەبەرەكانى شىعەو.

ھەرچەندە، سوننەكان ھەولەدەن يەكگرتوو بن، بەلام دا بەشبوونە سياسى، خىلەكى و ناوچەبىيەكان لەتيان دەكات. لەبارەى پەيوەندى و مامەلەكردنىش لەگەل ئىران، توركيا و ولاتانى كەنداو ھەلوپىستىان ناچۆرە و، زۆرجار دژەكى تىدەكەوېت. ئەمەش سىبەرى لەسەر پەيوەندى ھىزە سياسىيەكانىنەگەل ھىزە شىعەبىيەكان داناو. ئىستا بىرپاردان ئەو بە ھاوشىوھى كورد، ھىچ لایەكى شىعە سەرنەخەن بەسەر لاکەى دىكەدا، بەتايبەت لەو كىبىركى توندەى كەوتوووتە نىوان "سەدر و بەرەى ھاوئاهەنگى شىعە" لە دەروھى كارتىكەرە سياسى و كارىگەرىيە ناوچەبىيەكان (موسل - دىالە - سەلاحەدىن - ئەنبار)، سوننەكان دا بەشبوونى ئىسلامى و عەلمانىشيان ھەيە، بەلام لەو سالىنەى دواپىدا و بەتايبەت لەم خوولەى پەرلەمان "حىزبى ئىسلامى" كە يەككە لە دىرېنترىن حىزبە سياسىيەكانى عىراقىشە لە گۆرپەپانەكەدا مائاوبى كرد و، ھاوشىوھى لىستى

نوجىفییەكانى موسل، ھىچ كورسىيەكى بەدەستەنەھىنا، لەكاتىدا لەسەردەمى ھاشمى، جىگىرى سەرۆككومار و لەسەردەمى سامەراپى سەرۆكى پەرلەمانيان بەدەستەوھوو.

جگه له دابه شپوونه کانیښ هېښتا سوننه کان کۆک و هاوړانین که داواکاری سهره کی ئه وان چیه. ناوبه ناو باس له چوارچپوهی عیراقی فیدرپال له ههریمی تایبته ده کهن، به لام کۆک نین که پایته خته کهی و سنووره کهی کوئ بیت و ناچار ده چنه وه سهر بژارده ی ههریمی نه بینه وا یان ئه نبار که ئه مهش گوزارشت له خواستیکی دهسته جه معی ناکات و فیتوی سه ختی شیعه کانیښ ریگه به به دیهاتنی هیچ یه ک له و پرؤژانه ش نادات.

قوئاخی داهاتووی بنه ماکانی کاری هاوبه شی هیزه سوننه کان به چنه د ته وهره یه ک پیکهینانی له سهر کراوه، که دیارترینیان بریتیه له به شداری راسته قینه له دهسه لاتی به غدا، ئاوه دانکردنه وهی شاره ویرانه کان، گیزانه وهی ئاواره کان، ئاشکراکردنی بیسه روشوینه کان و سزادانی بکوژ و بهرپرسیار له دیار نه مانیان.

ئه گهرچی هه موو ئه وان هه ش خواست و پیداو یستی گرنگی قوئاخه کهن، به لام هېښتا ناگه نه ئاستی دارشتنی دیدگایه کی ستراتیزی بۆ هه ربه ی سوننه له چوارچپوهی عیراق که ئاخو ئه وان له گهل سینترالیزمدان یان له گهل به شکردنی دهسه لاتدان. ئایا ده گهرپنه وه بۆ داواکاری ههریمه کان یان هه ولده دن بینه به شدار له حکومه تی فیدرپال، به تایبته که زانیاریه به رده سه ته کان باس له وه ده کهن له کوی هه شت ده زگای ئه منی هه ستیار له عیراق هیچ فه رمانده یه کی بالای سوننه روئی تیاندا نییه، له سهرجه م وه زاره تی ناوخوشدا هیچ به رپوه به ریکی گشتی له م پیکهاته یه نییه و، هه تاوه کو له په یکه ری ده ولته تی نوپی عیراق وردتر بیته وه بۆ سوننه و، هه روه ها بۆ کوردیش جیاکاریه که زه قه.

له کوتاییدا، ئه گهری زوره خه میس خه نجه ر (عه زم) و محه ممد حه لبووسی (ته قه دوم) زیاتر نزیک بینه وه. سهرؤکایه تی په رله مان و پؤستی جیگری سهرؤکوماریش له نیوان خویاندا به ش بکه ن، به تایبته که خه نجه ر حه زی له پؤستی ته شریفاتییه، به لام ئه وکات ده کهنه بهر مه ترسی جیابوونه وه و دابه شپوونی هاوپه یمانیه که یان. له وباره شه وه پیدراوه کان ئاماژه به وه ده کهن

هه ندیک له وان ه ی له ده وری خه نجه ر کؤبوونه ته وه، به هیوا ی سهرؤکایه تی په رله مانن (مه شهه دانی، خالید عوبه یدی،)، هه روه ها هه ندیک له وان ه شی له ده وری محه ممد حه لبووسین ئه گهر نه بیته وه به سهرؤکی په رله مان به ئه گهری زوره وه بلاوه ی لیده کهن. ئه وکاتیش مه ترسی ئه وه هه یه نوینه ره سوننه کان بگه رپنه وه بؤسه ر باری پینشوویان که فراکسیون و پیکهاته ی جؤراوجوره. له و کاته شدا، له وان ه یه هیزه شیعه کان ئاراسته یان بکه ن و، له گهل به رزه وه ندیه کاتییه کانی پؤست، پاره، بؤند و کؤمینشنی پرؤژه کان و به هه مانشیوه ی جاران له خواست و داواکاریه سهره کییه کانی بنکه ی ژیره وه ی جه ماوه ره که یان دووربکه ونه وه. له م روژانه شدا هه ولی که ساپه تییه کاریگه رییه کانی سوننه له هه ولیر بۆ تاوتوئکردنی ریگرتن له و سیناریو دووباره بووه.